

TIJDSBESTEDING

De Jeugdmonitor Zeeland is een samenwerkingsverband van de Provincie Zeeland, de 13 Zeeuwse gemeenten en verschillende instellingen die op het gebied van jeugd werkzaam zijn.

De Jeugdmonitor Zeeland brengt de leefwereld van de Zeeuwse jeugd in kaart door gegevens te verzamelen over kinderen en jongeren van 0 tot en met 23 jaar.

De primaire doelstelling van de Jeugdmonitor is het voorzien in gegevens en informatie ter ondersteuning van (jeugd- en onderwijs)beleid van gemeenten, provincie en jeugdmonitorpartners. Hoofdverantwoordelijk voor de uitvoering van de Jeugdmonitor Zeeland is Scoop, Zeeuws instituut voor sociale en culturele ontwikkeling. Scoop werkt in dit project nauw samen met verschillende partijen, waaronder GGD Zeeland, de Regio-politie Zeeland, RPCZ, Bureau Jeugdzorg Zeeland, SportZeeland en de regionale Meld- en Coördinatiefuncties op het gebied van voortijdig schoolverlaten. Het belangrijkste kanaal voor het bekend maken van de verzamelde informatie is de website www.jeugdmonitorzeeland.nl. Daarnaast verschijnen korte themarapporten.

Dit themarapport is er een uit de serie op basis van de 'Enquête Ouders Jonge Kinderen 2009'. Het onderzoek betreft een herhaling van de onderzoeken in 2001 en 2005. In mei 2009 hebben 1961 ouders van jonge kinderen (kinderen van drie of vier jaar) deelgenomen aan de enquête. Dit betekent een respons van 48%.

Inleiding

Uit de reekst themarapporten in het kader van het onderzoek onder ouders met jonge kinderen is dit het vijfde themarapport en gaat over de tijdsbesteding van deze jonge kinderen. Het gaat om activiteiten als spelen met vrienden, tv-kijken, computeren, buiten spelen en over (sport)verenigingen.

Vragen die aan de orde komen zijn:

1. Wat doen kinderen in hun vrije tijd en zijn er veranderingen in de tijd?
2. Zijn er verschillen in vrijetijdsbesteding naar inkomen en religie?
3. Is er verschil in vrijetijdsbesteding tussen kinderen woonachtig in stedelijk gebied of in landelijk gebied?
4. Zijn er verschillen in vrijetijdsbesteding tussen kinderen die naar de kinderopvang gaan en kinderen die niet naar de kinderopvang gaan?
5. Heeft beeldschermgebruik invloed op de vrijetijdsbesteding van 3 en/of 4 jarigen?

Trends in activiteiten

Gemiddeld hebben Zeeuwse drie- of vierjarigen vier vriendjes of vriendinnetjes volgens de ouders. Ze spelen daar meestal één à twee keer per week mee in de vrije tijd, dus buiten de speelzaal, school of opvang om. 7% speelt nooit met een vriendje/ vriendinnetje. Dit is niet veranderd ten opzichte van ons eerdere onderzoek in 2001 en 2005.

Negen op de tien kinderen kijken wel eens naar televisie of dvd. Dit is vergelijkbaar met 2005 (en iets hoger dan in 2001). Het gemiddeld aantal uur dat kinderen kijken is gedaald van circa 8 uur en 40 minuten in 2005 naar krap 8 uur 2005. In de periode daarvoor was nog een toename te zien. De kleine groep kinderen die 20 uur of meer per week voor de buis zit, is afgenomen van 7 naar 5 procent. De trend waarbij steeds meer televisie of dvd werd gekeken is duidelijk gekeerd.

Een derde van de ouders met jonge kinderen geeft aan dat hun kind wel eens computert of computerspelletjes speelt. Een klein deel speelt dagelijks games (3%). Door een veranderde vraagstelling kan de vergelijking met voorgaande jaren niet gemaakt worden. De kinderen die computeren doen dat gemiddeld ongeveer twee en half uur per week.

Jonge kinderen zijn meestal nog geen lid van een vereniging: in Zeeland is ongeveer één op de zes lid. Het gaat dan vooral om gymnastiek en zwemmen. Dit is vergelijkbaar met eerder onderzoek.

De plek waar de meeste kinderen buiten spelen is de tuin: negen van de tien Zeeuwse kinderen speelt daar vaak. Maar ook de straat, speelplekken of parken in de buurt zijn populair: vier van de tien kinderen speelt vaak op (één van) deze plekken in de buurt. Bijna één op de tien (8%) speelt nooit op deze plekken in de buurt. Het komt in 2009 vaker voor dat kinderen niet buiten op straat of een speelplek hebben gespeeld in de week voorafgaand aan het onderzoek dan in 2001 en 2005. Bijna één derde (31%) heeft niet buitengespeeld in de publieke ruimte ten opzichte van 14% en 21% bij de eerdere metingen. Kinderen die wel buiten hebben gespeeld, speelden gemiddeld 5 keer buiten.

Verreweg de meeste jonge kinderen (85%) doen vrijwel dagelijks iets met hun ouders, zoals zingen, (voor) lezen of een spelletje. Minder dan 1% doet dit nooit met de ouders. Voorlezen komt het meest voor: driekwart van de kinderen wordt vrijwel dagelijks voorgelezen. Een klein deel van de kinderen wordt nooit voorgelezen (3%). Ook samen zingen gebeurt veel: zes van de tien kinderen zingen vrijwel dagelijks een liedje met de ouders. Nooit samen zingen komt weinig voor (5%). Samen een spelletje doen gebeurt minder vaak: drie op de tien kinderen doen dat vrijwel dagelijks. Bijna één op de tien kinderen doet nooit een spelletje net de ouders. Het voorlezen en samen doen van een spelletje komt iets vaker voor dan in 2001. Het zijn echter maar hele kleine verschillen.

BESTEDING

De rol van inkomen

Kinderen uit de lagere inkomenscategorieën (tot en met 1.750 euro) spelen frequenter (vaker 3 of meer keer per week) bij vriendjes dan kinderen uit hogere inkomenscategorieën. Ook komt het minder vaak voor dat zij niet hebben buiten gespeeld.

Onder de laagste en de hoogste inkomenscategorie komt het vaker voor dat kinderen dagelijks tv kijken in vergelijking met de middencategorieën. Kinderen in gezinnen in de lagere inkomenscategorieën die televisie kijken, kijken gemiddeld langer per week (9 à 10 uur) dan hogere inkomens (7 à 8 uur).

Kinderen uit de laagste inkomenscategorie (tot en met 1.350 euro) spelen vaker dagelijks computergames (7%) dan gemiddeld (3%). Zij gamen ook langer, gemiddeld bijna 4 uur per week, dan kinderen uit de hoogste inkomenscategorie. Zij gamen gemiddeld 2 uur per week.

Er is een sterk inkomenseffect bij het lidmaatschap van verenigingen. Uit de hoogste inkomenscategorieën (1751 of meer per maand) is ongeveer één op de vijf kinderen lid; uit de lagere (tot 1751 euro per maand) is dit ongeveer één op de tien kinderen. Wat buiten spelen betreft blijken kinderen uit de hoogste inkomenscategorie wat vaker niet buiten gespeeld te hebben in de voorgaande week van het onderzoek.

Uit de analyse komt duidelijk naar voren dat er een verband is tussen het inkomen en de soort activiteit die ouders en kind samen doen: samen lezen (voorlezen) gebeurt minder vaak in gezinnen met een laag inkomen (tot 1351 euro); samen een spelletje doen juist vaker. Eén op de tien kinderen in gezinnen met een inkomen tot 1351 euro wordt vrijwel nooit voorgelezen; bij de hogere inkomens is dat ongeveer één op de veertig. Ook het vrijwel dagelijks voorlezen komt minder voor: iets meer dan de helft bij lage inkomens oplopend naar driekwart bij de hoogste inkomens. Samen met vader of moeder een spelletje doen, gebeurt vrijwel dagelijks bij de helft van de gezinnen met een laag inkomen (tot 1351 euro). In de hoogste inkomens categorie is dat maar bij een kwart van de kinderen het geval.

De rol van religie

Het aantal vriendjes is wat lager onder kinderen uit gezinnen die vaak naar de kerk¹ gaan (25 keer of vaker per jaar) dan kinderen die niet of minder vaak naar de kerk gaan. Het gaat om gemiddeld bijna 5 vriendjes ten opzichte van gemiddeld 4 vriendjes. Er is geen verschil in het aantal keer per week dat kinderen met vriendjes spelen.

Onder niet kerkelijke gezinnen of gezinnen die minder dan 25 keer per jaar naar de kerk gaan, kijken nagenoeg alle kinderen wel eens televisie. Zoals verwacht kijken naar verhouding veel kinderen uit gezinnen die 25 keer of vaker naar de kerk gaan geen televisie (28%). Ook komt het wat minder voor dat kinderen die vaker naar de kerk gaan wel eens computergames spelen (vier op de tien niet, ten opzichte van drie niet). Tot slot doen ze minder vaak mee aan activiteiten als zwemmen of peutergym (vier op de tien; in vergelijking met zeven op de tien).

Kinderen uit sterk kerkelijk georiënteerde gezinnen zijn minder vaak lid van een vereniging of club (ongeveer 10%) dan kinderen uit niet kerkelijke gezinnen of minder frequente kerkbezoekende gezinnen (ongeveer 20%). Zo zit bijvoorbeeld 3% op zwemmen tegen circa 6% van de andere kinderen.

Wat het buiten spelen betreft blijkt dat kinderen uit sterk kerkelijke gezinnen duidelijk vaker buiten spelen. Het komt minder vaak voor dat zij niet buiten gespeeld hebben (25%) en vaker dat zij dagelijks buiten spelen (40%) dan bij kinderen uit niet of minder kerkelijk gezinnen (circa 33% niet en 25% dagelijks).

Religie heeft geen invloed op hoe vaak kinderen activiteiten met de ouders doen. Wel blijkt het van invloed op de soort activiteiten die kinderen vaak of minder vaak met de ouders doen. Naarmate het gezin vaker naar de kerk gaat wordt wat vaker vrijwel dagelijks gezongen (65% versus 55%) met de ouders en wat minder vaak spelletjes gespeeld (8% versus 14% vrijwel nooit).

Regionale verschillen

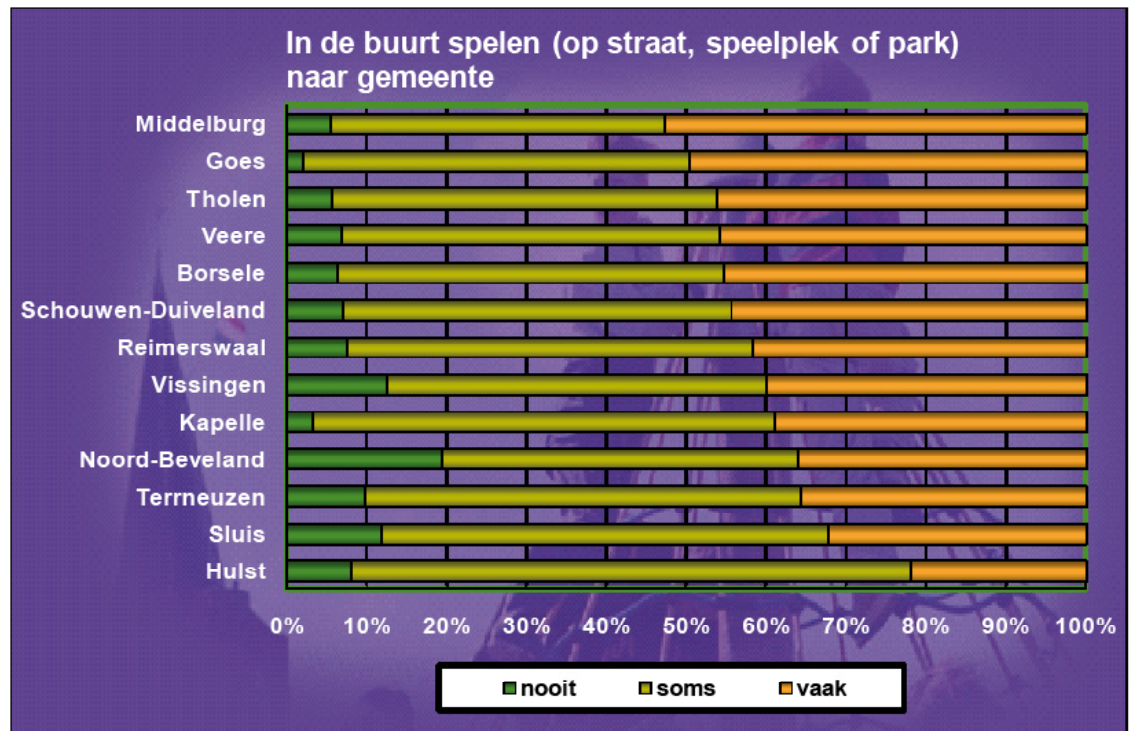
De kinderen in de gemeente Hulst hebben in vergelijking met andere Zeeuwse gemeenten gemiddeld de meeste vriendjes, gemiddeld bijna zes. Het is echter de gemeente Reimerswaal waar kinderen het meest vaak met vriendjes spelen en in de gemeente Kapelle het minst vaak. In een aantal gemeenten kijken naar verhouding veel kinderen geen televisie. Het gaat om gemeenten met veel kerkelijke gezinnen (Borsele, Reimerswaal, Tholen en Veere). In Zeeuws-Vlaanderen en de stedelijke gemeenten wordt naar verhouding vaak elke dag televisie gekeken. Bij het spelen van games zijn geen grote verschillen tussen gemeenten gemeten.

Hulst valt op doordat in vergelijking met andere gemeenten relatief weinig jonge kinderen dagelijks buiten spelen (14%). Middelburg valt op doordat in vergelijking met andere stedelijke gemeenten relatief veel kinderen dagelijks buiten spelen (42%). In Middelburg spelen naar verhouding veel kinderen vaak in de buurt op straat, speeltoestellen of in een park. In Noord-Beveland en Vlissingen geven in vergelijking met andere gemeenten veel kinderen aan nooit in de buurt te spelen (zie grafiek).

In vergelijking met andere Zeeuwse gemeenten (met name Schouwen-Duiveland en Middelburg) zijn in Vlissingen veel kinderen lid van een vereniging. Er zijn ook verschillen naar het soort van vereniging waar kinderen lid van zijn. Gym is naar verhouding erg populair in Veere (19%). Ook in Tholen, Noord-Beveland en Borsele wordt veel gegymd (meer dan 10%) en het is opvallend weinig populair in Middelburg (2%) en Schouwen-Duiveland (1%). Zwemmen is zeer populair in Hulst (13%) en in mindere mate ook in Terneuzen (10%). In Middelburg is zwemmen juist opvallend weinig populair (1%) voor jonge kinderen. Een verklaring voor deze verschillen is niet direct voor handen. Het kan te maken hebben met aanbodfactoren: zijn er verenigingen, clubs of voorzieningen die dergelijke activiteiten organiseren voor peuters en/of kleuters.

1. De ouders is gevraagd hoe vaak zij naar de ouders naar kerk, moskee, tempel of synagoge gaan. In de tekst wordt alleen de term kerk gehanteerd.

BESTEDING

Stad en platteland

Ruim 70% van de ouders met jonge kinderen woont in een postcodegebied dat te kenmerken is als plattelandsgebied en 30% in een stedelijk gebied. Er zijn naast ruimtelijke verschillen, ook allerlei andere verschillen tussen gezinnen op het platteland en in de stad. Zo werken vaders op het platteland vaker voltijd en in de stad vaker in deeltijd. Moeders op het plattelandsgebied werken vaker voltijd, maar hebben vaak geen betaald werk of een parttime baan (minder dan 12 uur), vergeleken met moeders uit stedelijke gebied. Zijn er ook verschillen tussen kinderen op het platteland en de stad wat vrijetijdsbesteding betreft? Voor deze paragraaf is gekeken naar de uitkomsten in 2009.

Kinderen in stedelijk gebied blijken gemiddeld net wat meer vriendjes te hebben dan kinderen op het platteland, en ook net wat vaker met ze te spelen. Hier speelt nabijheid wellicht een rol. Er wonen meer kinderen in de buurt. Kinderen op het platteland spelen minder vaak in de buurt (op straat, speeltoestellen of in een park) dan kinderen uit de stad. Kinderen op het platteland spelen vaker in de tuin.

Op het platteland komt het vaker voor dat kinderen geen televisie kijken of games spelen. Dit wordt voor wat betreft tv kijken verklaard door religie. Bij gezinnen die behoren tot de reformatorische gezindte wordt immers geen tv gekeken. Deze gezinnen wonen naar verhouding vaak in plattelandsgebieden. Kinderen in de stad die wel tv kijken op het platteland besteden daar gemiddeld minder tijd aan per week (7,5 uur) dan kinderen in de stad (8,5 uur).

Er is geen verband te zien tussen het aandeel kinderen dat lid is van een club of vereniging en het soort gebied waar zij wonen. Kinderen uit de stad zijn even vaak lid van een vereniging als kinderen van het platteland. Wel is te zien dat op het platteland kinderen vaker lid zijn van een gymvereniging en in de stad wat vaker op dans of judo zitten. Wat zwemmen betreft is er geen verschil. Verder zien we dat plattelandskinderen iets meer keren per week buiten spelen (5,6 keer per week) dan stadskinderen (5,0 keer per week).

Kinderopvang en vrije tijd

Ook in Zeeland gaan steeds meer kinderen naar de kinderopvang of naar de buitenschoolse opvang. De vraag is wat dit betekent voor de vrije tijdsbesteding. Om deze vragen te analyseren is gekozen om de 3- en 4-jarigen apart te bekijken. Als een kindje vier jaar wordt kan het immers naar de basisschool en verandert de opvangbehoefte. Ook zijn de drie meetjaren samen genomen, omdat de aantallen per leeftijd opgesplitst naar al dan geen gebruik van opvang anders erg klein worden.

Uit het eerder verschenen themarapport Kinderopvang en peuterspeelzaal van de Jeugdmonitor Zeeland blijkt dat het gebruik van buitenschoolse opvang voor 4 jarigen sterk is gestegen (van 23% in 2005 naar 38% in 2009). Ook het gebruik van kinderopvang onder de driejarigen is gestegen van 32% naar 47%. Ouders die gebruik maken van kinderopvang of naschoolse opvang hebben gemiddeld een hoger inkomen en gaan gemiddeld minder vaak naar de kerk. In de regio Zeeuws-Vlaanderen is het gebruik van kinderopvang en naschoolse opvang wat hoger dan in Walcheren en de Oosterschelderegio.

Driejarige kinderen die naar het kinderdagverblijf gaan, verblijven daar gemiddeld bijna vier dagdelen per week, oftewel 2 dagen. Voor driejarigen die gebruik maken van kinderopvang geldt dat zij wat minder vaak lid zijn (14%) van een club of vereniging vergeleken met kinderen die hier geen gebruik van maken (18%). Dit geldt met name voor gym. Ook blijkt dat zij wat vaker televisie kijken en wat meer vriendjes hebben. Bij computerspelletjes en buiten spelen zien we geen verschil.

Gemiddeld gaan kinderen van vier jaar ongeveer twee dagen per week na schooltijd naar de BSO. Vierjarigen die gebruik maken van BSO spelen minder vaak buiten (4,6 keer per week) dan kinderen die niet naar de BSO gaan (5,6 keer). Het nooit buiten spelen komt even vaak voor. Er is geen verschil wat spelen betreft bij en het aantal vriendjes. Ook bij tv-kijken of games spelen is er geen verschil. Kinderen op de BSO zijn even vaak lid van een vereniging als kinderen die niet naar de BSO gaan. BSO-kinderen zitten wel vaker op zwembad en worden iets vaker voorgelezen door de ouders.

Beeldschermgebruik

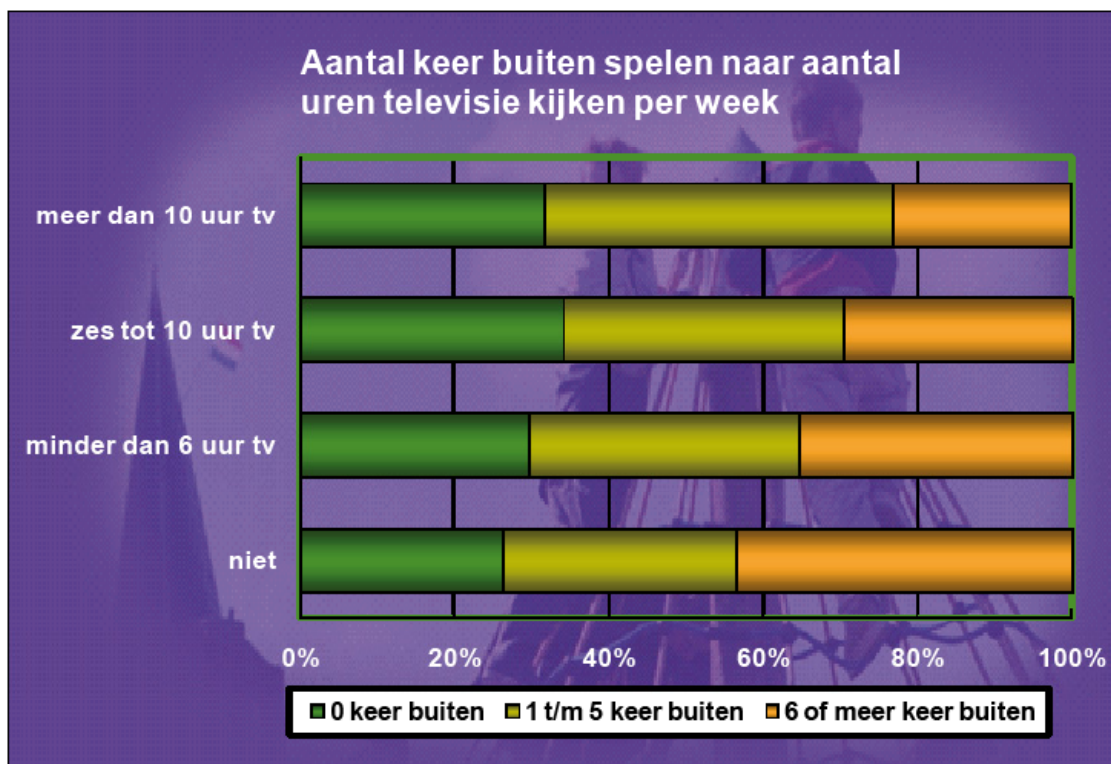
Beeldschermen zijn op steeds meer plekken beschikbaar: computers, smartphones, televisie. Op steeds meer plekken komen ook jonge kinderen in aanraking met beeldschermen. Uit landelijk onderzoek blijkt dat kinderen gemiddeld krap 4 jaar zijn als ze voor het eerst online zijn (Stichting Kind Online, 2011). De vraag is wat het toenemend gebruik van beeldschermen voor andere vrijetijdsactiviteiten betekent.

Negen op de tien kinderen kijken wel eens naar televisie of dvd, gemiddeld 8 uur per week. Eén derde van de jonge kinderen is wel eens bezig op de computer of speelt computerspelletjes. De kinderen die computeren doen dat gemiddeld ongeveer twee en half uur per week. Een klein deel speelt dagelijks games (3%).

Kinderen die zes uur of langer per week tv kijken, hebben gemiddeld meer vriendjes dan kinderen die niet of minder dan zes uur per week kijken. Er is geen verschil met betrekking tot het aantal keren met vriendjes spelen. Kinderen die geen televisie kijken zijn minder vaak lid van een vereniging.

Naarmate kinderen meer televisie kijken, spelen ze minder buiten: van de kinderen die meer dan 10 uur per week televisie kijken, speelt minder dan een kwart (23%) meer dan 5 keer per week buiten; van de kinderen die minder dan 6 uur per week tv-kijken speelt meer dan een derde 5 keer per week buiten (35%).

BESTEDING

Conclusie en aanbevelingen

De analyse laat zien dat er niet zo veel veranderingen zijn in de tijd, behalve het feit dat het aantal uren tv kijken is afgenomen en dat er minder kinderen buiten in de publieke ruimte spelen. Het is echter niet zo dat ouders de buurt slechter zijn gaan beoordelen wat betreft de mogelijkheden om buiten te spelen. Er zijn kennelijk andere factoren die er toe leiden dat minder kinderen buiten spelen. Eén van de factoren is de toegenomen arbeidsparticipatie van moeders. Uit aanvullende analyses blijkt namelijk een samenhang tussen buiten spelen in de buurt en arbeidsparticipatie van moeders. Kinderen die naar de BSO gaan spelen minder buiten.

Daarnaast blijkt dat de factoren religie en inkomen van invloed zijn op de tijdsbesteding van drie- en vierjarigen. Zo zijn kinderen uit gezinnen met lage inkomens of uit sterk kerkelijk georiënteerde gezinnen minder vaak lid van een vereniging. Ook blijken beide factoren van invloed op de mate waarin kinderen met de ouders lezen, zingen en/of spelletjes doen. Sterk kerkelijk georiënteerde ouders zingen vaker met hun kinderen dan andere ouders. Ouders met lage inkomens spelen gemiddeld genomen vaker spelletjes met de kinderen en lezen duidelijk minder vaak voor dan ouders met hogere inkomens. Voorlezen en samen zingen stimuleert de taalontwikkeling van jonge kinderen (Van Agt, 2011). Taalstimulering van jonge kinderen in gezinnen met lage inkomens blijft van belang om achterstanden te voorkomen. Digitale (on line) spelletjes kunnen hier een rol in spelen. Kinderen uit de laagste inkomenscategorieën gamen immers meer en spelen vaker spelletjes met hun ouders. Ook de eerste mobiele applicaties voor taalstimulering voor peuters en kleuters zijn inmiddels beschikbaar.

Zes Zeeuwse gemeenten zijn aangesloten bij het Jeugdsportfonds en/of Jeugdcultuurfonds, dit fonds biedt steun aan kinderen van ouders die het financieel minder breed hebben. Dit stimuleert jonge kinderen om toch te kunnen sporten of bijvoorbeeld een instrument te beoefenen en deel te nemen in het verenigingsleven. De analyse toont aan dat deelname van kinderen uit minder draagkrachtige gezinnen al op jonge leeftijd achterblijft.

Het wel of niet naar de opvang gaan, levert weinig verschillen in tijdsbesteding op. Kinderen in de BSO spelen wel wat minder buiten. Dit hoeft niet te betekenen dat ze minder buiten zijn. Bij de BSO wordt ook wel buiten gespeeld. De setting waarin ze spelen is dan echter wel anders. Ze spelen dan immers met kinderen van de BSO onder toezicht van de begeleiders en niet in de buurt.

Voor iedere gemeente is wel iets bijzonders op te merken als het gaat om tijdsbesteding van jonge kinderen. Zo hebben kinderen in Hulst gemiddeld de meeste vriendjes, maar spelen ze minder buiten. In Middelburg spelen juist in vergelijking met andere gemeenten veel jonge kinderen dagelijks buiten in de publieke ruimte. Vlissingen valt op doordat relatief veel kinderen lid zijn van een vereniging en in Middelburg en Schouwen-Duiveland weinig. In de gemeenten Tholen, Noord-Beveland en Borsele wordt veel gegymd. In Hulst en Terneuzen is zwemmen populair. De verschillen duiden op verschillen in aanbod van activiteiten en speelruimte en daarmee op kansen om het aanbod aan activiteiten en speelruimte te ontwikkelen.

De toenemende digitalisering gezin maakt dat jonge kinderen steeds eerder met digitale media in aanraking komen. Uit landelijk onderzoek blijkt dat acht op de tien peuters en kleuters op internet zit. Vooral door de touchscreens (aanraakschermen) is dat toegenomen. Dit biedt kansen en mogelijkheden voor educatieve doeleinden, ook voor instellingen. Daarnaast is het van belang voor ouders dat er voldoende informatie is over welke sites en applicaties geschikt en/of leerzaam zijn voor jonge kinderen. Onder andere Stichting Mijn Kind Online heeft brochures om ouders en leerkrachten te helpen om jonge kinderen te begeleiden op internet.

Colofon

Analyse & rapportage:

Ankie Smit
Kris Louwerse

De Jeugdmonitor Zeeland is een samenwerkingsverband van de Provincie Zeeland, de 13 Zeeuwse gemeenten en de verschillende instellingen die op het gebied van jeugd werkzaam zijn. Deze uitgave is tot stand gekomen in (mede)opdracht van de Provincie Zeeland en de Zeeuwse gemeenten.

Scoop, juli 2011

Postbus 407
4330 AK Middelburg
tel 0118 68 25 00
fax 0118 63 53 11